

سند برنامه آموزش ترکیبے

مرکز آموزش

باسمه تعالی

سند

«برنامه آموزش ترکیبی»

مدارس مفید

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۰۱

۱۴۰۰/۰۴/۱۸

ستاد مجتمع آموزشی مفید

فهرست

۳	مقدمه
۴	سیاست‌ها
۴	چیستی آموزش ترکیبی
۴	تعریف
۵	تفاوت‌های به رسمیت شناخته شده
۶	شاخص آموزش ترکیبی
۷	مزایای آموزش ترکیبی
۷	ا) فرصت‌های یادگیری ایده آل برای دانش آموز
۷	ب) فرصت‌های معلم در آموزش ترکیبی
۷	پ) فرصت‌های مدرسه در آموزش ترکیبی
۸	محدودیت‌های آموزش ترکیبی
۹	ساختار کلاس در آموزش ترکیبی
۱۱	نقش ارکان مختلف در آموزش ترکیبی
۱۱	۱. مدیریت مدرسه
۱۲	۲. معلم
۱۳	۳. کارشناسان
۱۳	۴. دانش آموز
۱۴	۵. اولیا
۱۵	برنامه‌ی عملیاتی / توصیه‌ها
۱۶	فرهنگ‌سازی
۱۷	منابع
۱۸	واژگان کاربردی در «آموزش ترکیبی»

با عبور از دوره‌ی پاندمی کرونا و تجربه‌ی آموزش در فضای مجازی و یادگیری غیرحضوری در مدارس، به نظر می‌رسد مدرسه‌داری وارد دوره‌ی جدیدی شده است که بازگشت به پیش از آن در دوره‌ی پسا کرونا به هیچ وجه قابل قبول نخواهد بود. همچنین فرصت تحول دیجیتال در مدرسه‌داری که جزو برنامه‌های مجتمع مفید از سال آینده است، چشم‌اندازهای جدیدی را در این زمینه نوید می‌دهد.

با توجه به اینکه «به روز بودن» و آماده شدن برای آینده از ارزش‌های کلیدی مفید است، مدیران مدارس مفید استفاده از رویکرد «آموزش ترکیبی» از مهر ماه سال ۱۴۰۰ را در دستور کار خود قرار داده‌اند. بنابراین، حتی در شرایط عادی و حضوری مدارس، حفظ مزایای آموزش در فضای مجازی و استفاده‌ی بهینه از تکنولوژی در آموزش کیفی زیر چتر تحول دیجیتال دنبال خواهد شد.

اگرچه فواید متعددی در این رویکرد قابل تصور است، هدف اصلی در انتخاب این روش **ارتقاء کیفیت آموزشی در مدرسه** است.

شایان ذکر است که مطالعات انجام شده در زمینه آموزش پس از کرونا بر تلفیق شایستگی‌هایی مثل کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات، تفکر (خلاق و نقاد)، خودمدیریتی، برقراری ارتباط با دیگران و تعاون (همکاری) تأکید دارد. هرچند این موارد به عنوان شایستگی‌های مشترک و در تمام پایه‌ها و موضوعات به صورت تلفیق شده با آموزش‌ها می‌تواند مورد توجه قرار گیرد اما به جهت اهمیت موضوع خود مجال مستقلی را می‌طلبد.

BLENDED LEARNING

سیاست‌ها

۱- استفاده از آموزش ترکیبی با توجه به مزایای آن امری مهم است. ضروری است که **تجربه آموزش آنلاین در ایام کرونا** مورد استفاده قرار گیرد تا به کمک آموزش ترکیبی، به فرآیندهای یاددهی و یادگیری غنای بیشتری داده شود. بدیهی است **بازگشت به سیستم آموزش قبل از کرونا، مطلوب نیست.**

۲- فرآیند یاددهی و یادگیری در دو قسمت امکان‌پذیر می‌باشد. قسمتی در کلاس درس به صورت حضوری با طرح یادگیری مشخص و قسمتی خارج از کلاس به کمک فرآیندهای غیر حضوری. به عنوان مثال می‌توان به صورتی برنامه‌ریزی کرد که ۷۰ درصد فعالیت‌ها به صورت حضوری و ۳۰ درصد به صورت مجازی انجام شود.

سیاست بر این است که میزان **ساعات حضوری آموزش کاهش** یابد.

۳- با توجه به اهمیت ثبت اطلاعات و استفاده از تکنولوژی نظیر هوش مصنوعی برای مشاوره و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان، ضروری است که **اهم فعالیت‌ها در فضای سمیم مفید ثبت** شود. (به عنوان بستر اصلی تبادل مواد آموزشی، تکالیف و بازخوردها)

۴- **میزان حضور** دانش‌آموزان با توجه به آموزش ترکیبی **کاهش** یابد. به عنوان مثال برنامه مدارس در ۴ روز حضوری انجام شود یا کم شدن ساعات حضور روزانه.

۵- مهم‌ترین مسأله استفاده صحیح و هدفمند از مزایای آموزش ترکیبی است. در عین حال باید مراقب بود که طراحی برنامه‌ها به **افزایش حجم کلی کارها و بزرگتر شدن بدنه کاری مدارس و افزایش هزینه‌ها منجر نشود.**

چیستی آموزش ترکیبی

تعریف

The Definition Of Blended Learning

"Blended learning is an approach to learning that combines face-to-face and online learning experiences.

Ideally, each (online and off) will complement the other by using its particular strengths."

آموزش ترکیبی رویکردی است در آموزش که با به رسمیت شناختن تفاوت یادگیرندگان در زمان، سرعت، روش یادگیری و مکان یادگیری ایده‌آل، «کنترل یادگیری» را به دست دانش‌آموزان می‌دهد. همچنین با توسل به تنوع در اجزاء برنامه‌ی درسی، ارائه‌دهندگان و استفاده از روش‌ها و رسانه‌های مختلف یاددهی، آموزش را شخصی کرده و عمق یادگیری را برای درصد بیشتری از یادگیرندگان به سطح تسلط ارتقاء می‌بخشد. در این روش به کمک فناوری و با توجه به نیازهای فردی، ترکیبی هنرمندانه از روش‌های تعاملی آفلاین، آنلاین و حضوری با مواد درسی رخ می‌دهد. بنابر این تجربه‌ی خوشایندتری از یادگیری برای دانش‌آموزان خلق می‌شود.

تفاوت‌های به رسمیت شناخته شده

عبارتند از:

۱. تفاوت در **زمان** یادگیری ایده‌آل: زمان مناسب یادگیری برای یادگیرنده می‌تواند متفاوت باشد. به این معنا که ممکن است برخی صبح، برخی عصر و برخی شب‌ها بهتر بیاموزند.

۲. **سرعت** متفاوت در یادگیری: در حالی که کسی ممکن است موضوعی را به سرعت متوجه شود، فرد دیگر برای درک همان موضوع فرصت بیشتری لازم داشته باشد. به عبارت دیگر نفر دوم در آن موضوع خاص کندتر باشد. پس مدت زمان یادگیری ایده‌آل برای هرکسی متفاوت از دیگری است.

۳. **سبک‌های** متفاوت یادگیری: در حالی که برخی افراد شنیداری بوده و با شنیدن بهتر یاد می‌گیرند، ممکن است برخی دیگر دیداری بوده و از دیدن و برخی خواندن/نوشتن باشند و از خواندن و گروه دیگری حرکتی و از طریق انجام دادن، بهترین بازدهی را در یادگیری داشته باشند. البته بعضاً معتقدند این سبکها می‌تواند برای هرکس در هر درس نه تنها متفاوت از شخص دیگر بلکه برای همان فرد سبکی متفاوت از درس دیگر باشد. یعنی اشخاص متفاوت، یادگیری با سرعت، کیفیت و ماندگاری ایده‌آل در هر درس را از کانال‌های متفاوتی تجربه می‌کنند. بنابراین ترکیب‌های متفاوت از این سبکها، روش چند رسانه‌ای در تولید محتوای آموزشی را اقتضا می‌کند.

با توجه به مطالب فوق، مفهوم قابلیت «کنترل یادگیری توسط یادگیرنده» افزایش چشم‌گیری می‌یابد که «عاملیت دانش‌آموز» در فرآیند درس را نشان می‌دهد و یکی از شاخص‌هایی است که اثربخشی برنامه‌های متفاوت درسی را می‌توان با آن سنجید. اگرچه این مفهوم ذیل «شخصی‌سازی آموزش» از دیرباز مورد توجه بوده است، تحقق آن در آموزش سنتی در کلاس‌های مدرسه اقتصادی نبوده و کمتر امکان‌پذیر شده است. اما با پیشرفت روزافزون تکنولوژی و فراگیری استفاده از آن خصوصاً در ایام پاندمی و آشنایی و عادی شدن خانواده‌ها و دانش‌آموزان از طرفی و معلمان، مدارس و آموزش و پرورش از سوی دیگر با برخی کاربردهای تحول دیجیتال در آموزش بارقه‌ی امیدی ایجاد شده است که

بتوان مفهوم گوهرین «کنترل یادگیرنده در فرآیند یادگیری خود» را در برنامه‌ریزی‌های درسی مدارس مورد توجه قرار داد و «دانش‌آموز مداری» را به جای «معلم‌مداری» در آموزش تقویت کرد.

در حالیکه کنترل یادگیری در برنامه‌های درسی سنتی مطلقاً در دست معلم و مدرسه بوده است «آموزش ترکیبی» تلاش می‌کند با به کارگیری مناسب تکنولوژی این کنترل را در حد ممکن به یادگیرنده منتقل کند و راندمان یادگیری را ارتقا بخشیده و در نتیجه ثربخشی آموزش را افزایش دهد.

به علاوه در این رویکرد **مکان** نیز به عنوان عنصر چهارم از موضوعاتی است که یادگیرنده می‌تواند در انتخاب آن کنترل بیشتری داشته باشد و یادگیری خود را محدود به دیوارهای یک کلاس و مدرسه ننماید و در واقع «مکان آموزش» محدود را به «فضای یادگیری» نامحدود گسترش دهد.

همچنین در این روش امکان پوشش بهتر استعدادهای متفاوت و در نظر گرفتن اختلاف سطوح اولیه‌ی یادگیرندگان در پیش‌نیازهای هر درس فراهم‌تر است.

ضمناً هرچه کنترل یادگیری به یادگیرنده، بیشتر منتقل شود حتی تفاوت حال یا Mood دانش‌آموز نیز در موقعیت‌های مختلف اثر منفی کمتری در کیفیت آموزش خواهد داشت.

شاخص آموزش ترکیبی

با در نظر گرفتن ملاحظات فوق، شاخص ارزشیابی میزان ترکیبی بودن یک برنامه‌ی درسی تحت‌الشعاع میزان کنترلی است که معلم در تدریس خود به یادگیرنده می‌دهد. قابل ذکر آنکه از این میان مهم‌ترین عنصر کنترل یادگیری، اختیار او در تنظیم سرعت یادگیری خود است و در مرحله‌ی بعد روش یا سبک یادگیری مرجح یادگیرنده است که به طرز چشمگیری بر سطح یادگیری موثرند.

مزیت‌های بسیاری در این روش قابل اشاره است که شاید برای هریک از ذینفعان به ترتیب زیر قابل اشاره باشد:

أ) فرصت‌های یادگیری ایده‌آل برای دانش‌آموز

۱. افزایش عاملیت و کنترل بر یادگیری خود
۲. یادگیری در سطح تسلط
۳. بهبود نگرش به یادگیری
۴. انعطاف در دسترسی به معلم و محتوا
۵. دسترسی به محتوا و منابع بی‌شمار
۶. فرصت‌های چندگانه برای ارتباطات، همکاری و تعاملات
۷. جذابیت و جلب توجه یادگیرنده

ب) فرصت‌های معلم در آموزش ترکیبی

۸. افزایش کیفیت آموزش با کاهش تدریس صرف در کلاس‌های سنتی
۹. افزایش دانش‌آموز مداری و شخصی‌سازی
۱۰. پوشش درصد بیشتری از دانش‌آموزان با یادگیری در سطح تسلط (مثلاً سطوح بالاتری در مراحل یادگیری بلوم)
۱۱. شخصی‌سازی و امکان دیده شدن نیازهای تک تک دانش‌آموزان
۱۲. قابلیت خودآموزی بیشتر باعث آزادی بیشتر معلم برای حمایت جداگانه از دانش‌آموزان ویژه دو سرطیف می‌شود. (توجه به تفاوت سطح و استعدادهای مختلف)
۱۳. امکانات گسترده‌ی معلم برای دریافت بازخورد توسط سامانه‌ی مدیریت یادگیری مدرسه (سمیم)

پ) فرصت‌های مدرسه در آموزش ترکیبی

۱۴. بوسیله‌ی فناوری آموزشی مرزهای مکانی و زمانی کلاس درس گسترش می‌یابد.
۱۵. یادگیری ترکیبی شامل سامانه‌ی مدیریت یادگیری مدرسه (سمیم) است که به طور خودکار داده‌های دانش‌آموزان را جمع‌آوری کرده و پیشرفت تحصیلی را اندازه‌گیری می‌کند و می‌تواند گزارش‌های مؤثر سطح‌بندی شده به مخاطبین مرتبط را در زمانی کوتاه فراهم کند.
۱۶. با استفاده از سمیم، نظارت و راهنمایی بهتری می‌توان بر کلاسها داشت.
۱۷. این روش از مهد کودک تا پایه‌ی دوازدهم و حتی در آموزش‌های حین خدمت کارکنان، به صورت موفق به کار گرفته شده است.
۱۸. با توجه به دستاوردهای این روش هزینه‌ی کم‌بهره‌تری در مدرسه مورد انتظار است.

محدودیت‌های آموزش ترکیبی

۱. هزینه‌های اولیه بالا
۲. محدودیت و پیشبردگی در مدیریت
۳. محرومیت از ارتباط حضوری، نقش الگویی معلمان و مربیان و اثربخشی اخلاقی و تربیتی در دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد.
۴. عدم به کارگیری مناسب این روش ممکن است به کاهش ارتباطات عاطفی و سازنده معلمان و بچه‌ها بینجامد.
۵. عدم مدیریت صحیح تکنولوژی و خصوصاً فضای مجازی امکان وابستگی و اعتیاد به آن را افزایش می‌دهد.
۶. حداقل سرعت اینترنت و پهنای باند مورد لزوم امکانات اینترنتی مناسب در مدارس را ضروری می‌کند.
۷. وابستگی به منابع فنی یا ابزارهایی خاص دارد. ضمناً این ابزارها باید دارای اطمینان کاربری آسان و به‌روز باشند تا تأثیر معنی‌داری بر تجربه یادگیری داشته باشند.
۸. لزوم توانمندی در فناوری اطلاعات می‌تواند به عنوان مانع مهمی برای معلمان و دانش‌آموزان محسوب شود.
۹. جنبه‌های دیگر یادگیری ترکیبی می‌تواند چالش‌برانگیز باشد؛ مثل کارگروهی که به دلیل مشکلات مدیریت کلاس در فضای آنلاین.
۱۰. طبق گزارش‌ها، استفاده از فناوری‌های ضبط سخنرانی می‌تواند باعث شود دانشجویان از این مطالب عقب بیفتند.

ساختار کلاس در آموزش ترکیبی

با توجه به موارد مطرح شده، آموزش ترکیبی بدین صورت تحقق می‌یابد که **قسمتی از فرآیندهای یادگیری به صورت آنلاین و درگیر کردن خود یادگیرنده با موضوع شکل می‌گیرد و قسمت‌هایی از فرآیند یادگیری به صورت حضوری و آنلاین اتفاق می‌افتد.**

همانطور که در الگوی برنامه‌ی درسی مفید تأکید شده است، تدریس کیفی در **چرخه‌ی یادگیری** رخ می‌دهد. این چرخه شامل مراحل زیر است:

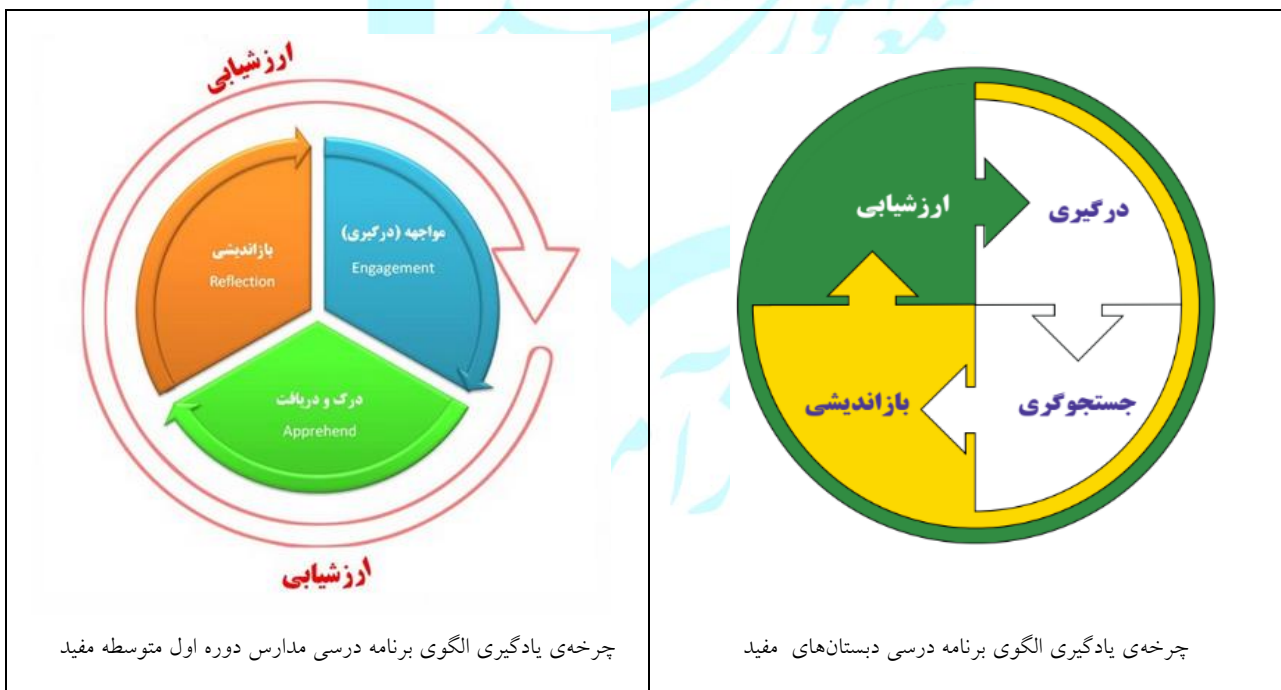
۱- مواجهه یا درگیرسازی که به برانگیختن دانش‌آموزان نسبت به موضوع جدید تدریس می‌پردازد.

۲- درک و دریافت یا جستجوگری که اجمالاً به تشریح موضوع درس می‌پردازد.

۳- بازاندیشی

۴- ارزیابی و ارزشیابی

طبیعتاً توجه به **امکان کنترل یادگیری توسط بچه‌ها** در هر مرحله، مزایای آموزش ترکیبی را شکل می‌دهد.

اگرچه استفاده از روش آنلاین با دادن کنترل مکان یادگیری به یادگیرنده می‌تواند مصداق محدودی از آموزش ترکیبی باشد، اما **بیشترین بروز این رویکرد در روش آنلاین می‌باشد.**

با توجه به ضرورت تنوع در روش و لزوم عدم تکرار آنها در یک چرخه‌ی یادگیری، لیست زیر به عنوان مثالهایی از این روشهاست:

- بارگذاری ویدئوهای آموزشی مستقیم
- بارگذاری ویدئوهای تعاملی
- فعالیت‌های تعاملی مثلاً با ابزارهای H5P
- به کارگرفتن ابزارهای مختلف سمیم مانند: تالارهای گفتگو و بحث‌های آزاد، تکلیف، آزمون، پرسشنامه‌ها، نظرسنجی، گروه‌بندی، ساخت ویکی، وبلاگ و شبیه آن
- استفاده از ابزارهای حرفه‌ای سمیم معرفی شده در [اینستاگرام](#)
- «معلم سمیمی» و یا [کانال آپارات «معلم سمیمی»](#)
- ابزارهای به اشتراک‌گذاری از جمله در بستر گوگل
- استفاده از منابع موجود فیلمی و انیمیشنی و کلیپ‌های آموزنده یا برانگیزاننده
- به کارگیری اینفوگراف‌ها و تصاویر مختلف
- استفاده از آزمایشگاه‌های مجازی
- ارائه‌ی متون ارزشمند برای مطالعه‌ی پیش یا پس از کلاس
- ارائه‌ی لینک‌های مؤثر مرتبط

مثلاً در **چرخه‌ی یادگیری**، قسمت «**درک و دریافت**» موضوع درسی کنترل دانش آموز اهمیت زیادی پیدا می‌کند و به صورت آفلاین موثرتر است. زیرا آموزش حضوری قابلیت آن را ندارد که این کنترل را عملی سازد، در حالیکه محتوای آفلاین با توجه به استفاده از ظرفیت رسانه‌های مختلف امکان یادگیری بهتر را فراهم می‌کند. لذا استفاده از روش «**آموزش معکوس**» یا «**کلاس معکوس**» در این بخش از چرخه‌ی تدریس قابل توصیه است.

به علاوه در تدوین محتوای آفلاین **امکان استفاده از موارد تهیه شده توسط افرادی غیر از معلم درس** یا دعوت از مهمان کارشناس یا مصاحبه با اهل فن نیز فراهم می‌شود که بر غنای محتوا می‌افزاید. تنوع در ارائه توسط منابع و افراد مختلف از خستگی و محدودیت ارتباط دائمی با یک نفر برای دانش‌آموز را می‌کاهد و شیوه‌های مختلف بیان نیز تاثیر بیشتری بر یادگیری خواهد داشت.

نقش ارکان مختلف در آموزش ترکیبی

۱. مدیریت مدرسه شامل مدیر، راهبر، مدیر آموزش و دیگر ارکان مدرسه :

ا. اصل اساسی خودآموزی، **دانش آموز مداری** یا دانش آموزمحوری و پذیرفتن مسئولیت آموزش توسط دانش آموز مهم‌ترین زیربنای فکری این رویکرد است که مدرسه در ایجادش نقش کلیدی دارد.

ب. تأمین **سرمایه انسانی** مورد نیاز

ت. **توانمندسازی** نیروی انسانی اعم از آموزش دانش و مهارت مورد نیاز

ث. **سازماندهی** گردش کار کلاس

ج. **تخمین و جبران خدمت واقع‌گرایانه** از میزان زمانی که معلم باید برای آماده‌سازی و مدیریت آموزش ترکیبی بگذارد.

ح. **تنظیم قرارداد کاری منصفانه** با معلم

خ. **حمایت عاطفی از معلم‌ها** طی آموزش ترکیبی

د. **نگرش معلم‌های قبل** باید عوض شود و این تغییر، مدیریت می‌خواهد.

ذ. **ایجاد فرصت هم‌افزایی** و محیط یادگیری و رفع مسائل آموزش ترکیبی بین معلم‌ها

ر. **تشکیل جلسات گروه‌های کوچک** معلمان

ز. **فرهنگ حاکم** بر مدرسه مهم‌ترین عامل پیش‌برنده‌ی تغییر است.

س. مدرسه مسئول **خلق فضای یادگیری ترکیبی** است نه فقط ارائه‌ی سخنرانی.

ش. همه در مدرسه باید چرایی این رویکرد را بدانند. (لزوم **درگیری عمیق کادر و معلم با مفهوم**)

ص. **ترویج روی گشاده به تغییر** در تمام ارکان مدرسه

ض. **نظارت دائمی** به منظور اطمینان از میزان آشنایی با مفاهیم و مقدار سوار بودن معلمان به این مدل .

ط. **تشویق** مبتنی بر پیشرفت معلمان و همکاران

ظ. **خلاقیت** باید در فضای مدرسه روان شده و روح حاکم شود.

ع. تأمین **زیرساخت‌های فیزیکی**، دیجیتالی، پشتیبانی و هدایت و نظارت

غ. **آمادگی و تسلط مسئول آی‌تی و مسئول سمیم** مدرسه برای شناسایی تکنولوژی‌ها و روش‌های موجود در بازار و معرفی به مدرسه و کمک به استفاده مؤثر از ابزارهای منتخب در ارتقاء فرآیند یاددهی - یادگیری مدرسه.

ف. **ضرورت رهگیری** فعالیت دانش‌آموزان و پیگیری روزانه‌ی بچه‌های جامانده (**اصل پیگیری**)

ق. **باید اطمینان** داشت که نهایتاً بچه‌ها استقبال خواهند کرد و در صورت پایداری جمعی نتایج شیرینش کام مدرسه را شیرین خواهد کرد.

ک. نمونه کارهای موفق همکاران در سمیم مرکز و در محل «**تجربه‌های سمیمی**» به عنوان به‌روش یا Best Practice بارگذاری شود.

۲. معلم:

شایان ذکر است که معلم در امر یاددهی - یادگیری عهده‌دار نقش راهبری موضوع درسی است؛ نه آنکه انحصاراً خودش موضوعات درس را ارائه دهد. بلکه هنر ایشان در تدوین و کارگردانی طرح درس است و نقشی نزدیک به تسهیلگری در این امر را خواهد داشت. لذا می‌تواند علاوه بر ایجاد تنوع در محتوای درسی از محیط‌های چند رسانه‌ای مختلف و حتی از افراد متفاوت در این زمینه استفاده‌ی بهینه داشته باشد. (تنوع محتوا، رسانه و ارائه دهنده) لذا تدوین و اجرای فرآیندهای متنوع یادگیری، مزیت آموزش ترکیبی است که با تقویت نقش اصلی معلم که همانا راهبری کلاس است، موجب ارتقاء کیفیت امر یاددهی - یادگیری خواهد شد. بنابراین نقش معلم در این روش نسبت به مدل سنتی تغییراتی از این دست خواهد داشت:

- ا. از سخنرانی به سمت تسهیل‌گری و از دانای کل به راهنمای در کنار نزدیک می‌شود.
 - ب. از گروه‌بندی‌های ثابت و بدون تغییر به گروه‌بندی‌های پویا و متغیر مبتنی بر هدف منتقل می‌شود.
 - ت. از توضیح‌دهنده‌ی صرف به مداخله‌گری تبدیل می‌شود که دائماً از خود می‌پرسد «آیا عمده‌ی وقت کلاس به توضیحات معلّم می‌گذرد یا به انجام کار توسط او؟»
 - ث. در این روش یکی از کارهای مهم معلم، فراهم کردن منابع متنوع در کلاس است.
 - ج. به جای کتاب و محتوای صرف بر مفهوم‌های کانونی محتوا + مهارت‌ها + نگرش تمرکز می‌شود.
 - ح. از معلّم مجری به معلّم طراح یا از معلم بازیگر روی صحنه به سمت معلم کارگردان تغییر نقش می‌دهد.
 - خ. معلم به جای توجه به رفتارهای ظاهری غیرمعارف و متفاوت بچه‌ها، تمرکز بر عملکرد ایشان دارد.
 - د. همچنین در رویکرد ترکیبی امکان کمک گرفتن از معلمان دیگر، کمک معلّم، بچه‌های دیگر، منابع مکتوب و متنوع دیگر در اینترنت، ویدئوها، وبسایت‌ها برای معلم اصلی فراهم است.
- اعتقاد بر این است که معلّم قلب آموزش است. بنابراین در این پارادایم نیز ارتباط معلّم با بچه‌ها و ارتباط بچه‌ها با هم بسیار حیاتی و کیفیت آن بسیار تعیین کننده است.

۳. کارشناسان الگوی دبستان و متوسطه ۱، مسولان گروه‌های آموزشی و معلمان ارشد:

معلمان با تجربه و ارشد در مدارس همواره در جهت دهی تحولات و قوت بخشی جریان آموزش نقش به سزایی داشته‌اند که با خلاقیت ذاتی خود فراخور شرایط هدایت گر جریان یادگیری بوده‌اند. بنابراین اگر چه در زیر مواردی از فعالیت‌ها برای ایشان پیشنهاد می‌شود اما توقع نقش آفرینی از ایشان محدود به آن نخواهد بود:

ارزیابی تخصصی محتوای سمیمی درس‌ها

- ا. تدوین راهبردها و توصیه‌های آموزش ترکیبی در درس تخصصی خود
 - ب. تقویت اجتماع حرفه ای و هم افزایی تیم معلمان هم گروه
 - ت. ارائه و بارگذاری نمونه های موفق در گروه «تجربه های سمیمی»
- به عنوان به روش Best Practice

۴. دانش آموز:

در آموزش ترکیبی، خودیادگیرندگی دانش آموز تقویت شده و مقوله‌ی صرف انتقال دانش به یادگیرنده از حالت سنتی خارج می‌گردد. در واقع دانش آموز با ایفای نقش فعال در یادگیری، جستجوگری و پژوهندگی اش را تقویت کرده و در نهایت یادگیری اش را خود شکل می‌دهد.

در تبیین نقش دانش آموز در آموزش ترکیبی توضیحات زیر را می‌توان در نظر داشت:

ا. شخصی سازی آموزش: به جای آن که همه را سرنشین قایق یاددهندگی معلم سنتی ببینیم، باید هر کسی را سوار بر قایق یادگیری خود تصور کنیم.

ب. عاملیت دانش آموزان در یادگیری: پاروی قایق یادگیری را از دست معلم سنتی باید به دستان هر چند لرزان و ضعیف دانش آموز داد به امید آنکه برای یادگیری مادام‌العمر تقویت شوند.

ت. تسلط محوری در آموزش: به جای آنکه پایان زنگ کلاس انتهای یادگیری را مشخص کند رسیدن به سطح تسلط آن را محدود خواهد کرد.

ث. بچه‌ها لازم است توجه کنند که این روش جدید است و هر کار جدیدی در آغاز مشکلاتی دارد. اما در اثر تداوم کم‌کم جا افتاده و نتایج ماندگارش یادگیری مادام‌العمر ایشان را رقم خواهد زد.

۵. اولیا:

مجتمع مفید معتقد است نقش اصلی در تربیت و آموزش به عهده والدین است و مدرسه به نیابت از ایشان به عنوان نهادی متخصص به خانواده کمک می‌دهد. چنانچه در اتخاذ رویکرد جدید خانواده توجیه و همراه باشد این تغییر سریعتر نتیجه داده و و اثر بخشتر خواهد شد. بنابراین توصیه‌هایی در این زمینه به شرح زیر در این بخش مطرح است:

- ا. والدین با **شناخت مناسب** از آموزش ترکیبی می‌توانند در ایجاد باورهای مورد نیاز برای موفقیت در آموزش ترکیبی فرزندشان را حمایت کنند.
- ب. هرچه سن دانش‌آموز کمتر باشد، در یادگیری ترکیبی نقش حضوری خانواده و حتی **کمک** مستقیم افزایش می‌یابد و بچه‌ها معمولاً از آن استقبال می‌کنند و بلکه چشم‌انتظار چنین **حمایت‌هایی** هستند. اما در سنین بالاتر به‌ویژه در دبیرستان و خصوصاً سال‌های آخر دبیرستان، دخالت مستمر و مستقیم والدین، معمولاً نتایج معکوسی به جا می‌گذارد.
- ت. وظیفه‌ی والدین در این مسیر، **اطمینان حاصل کردن از اتصال مستمر دانش‌آموز و مدرسه** است و برطرف کردن هرگونه موانع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در این بین است. به عبارتی دیگر تأمین زیرساخت‌های ارتباطی باکیفیت بین بچه‌ها و مدرسه به عهده‌ی والدین است.
- ث. همچنین **پیگیری گزارش‌های آموزشی** سیستم‌های خبره یادگیری و اخبار از کانال ارتباطی مدرسه از وظایف مهم خانواده است.

برنامه‌ی عملیاتی / توصیه‌ها

- ۱- **قسمتی از ساعات‌های درسی** بصورت آموزش ترکیبی اجرا شود.
- ۲- در سال ۱۴۰۰ **تعدادی از درس‌ها در پایه‌های مختلف** بسته به ظرفیت مدرسه و مقطع درگیر این پروژه می‌شوند.
- ۳- **سرمایه‌گذاری** برای تولید محتوای آفلاین توسط **مدرسه** انجام شود. با توجه به وسع و توان مدرسه به شکل **فاز بندی** شده بصورتیکه سال به سال بر غنای آن افزوده شود.
- ۴- به منظور ارتقای کیفیت محتوای آفلاین توصیه می‌شود **از یک تا چند درس** بسته به آمادگی معلمان به صورت **محتوای مشترک برای هر مقطع** تولید شود:
 - ا. **تقسیم کار برای هر معلم** باید انجام شود و در جلسه‌ی مشترک کارگروه محتوای نهایی به توافق و تأیید برسد.
 - ب. لازم است که معلمان برای تولید محتوای آفلاین، **مهارت‌های لازم** را داشته باشند.
 - ت. در صورت لزوم، **آموزش‌های مورد نیاز** معلمان با **پشتیبانی مدارس** انجام می‌شود.
 - ث. **مرکز آموزش مجتمع** نیز در این مسیر به مدارس **کمک** می‌دهد.
- ۵- برای اطمینان از **کیفیت تولید محتوای مشترک** از تیرماه ۱۴۰۰ **مدیر یکی از مدارس مقطع** این مسئولیت را به عهده خواهد داشت.
- ۶- برای تولید مشترک در هر مقطع **۵۰٪ هزینه‌ها توسط واحدهای آموزشی** همان مقطع طبق تبصره ۱-۶ و **۵۰٪ باقی‌مانده توسط مجتمع تأمین** خواهد شد.
- ۶-۱- با توجه به کاهش ساعت حضوری تدریس آن درس، می‌توان **از صرفه‌جویی به عمل آمده در تأمین بودجه‌ی پروژه** بابت جبران خدمت معلمان در تولید محتوای آفلاین کمک گرفت.
- ۷- **مالکیت معنوی** تولید محتوای مشترک متعلق به معلمان مشارکت کننده در تولید محتوا و مجتمع آموزشی مفید می‌باشد. بنابراین در صورت انتشار آن محصول در خارج از مجموعه ی مفید، عوائد آن به مالکین تعلق می‌یابد.
- ۸- برای استفاده از تجربیات زیسته‌ی مجموعه در این پروژه لازم است ترتیبی اتخاذ شود که **تجربیات موفق همکاران** در هر پایه (حداقل ۲ مورد) **در هر مدرسه توسط راهبران جمع‌آوری و در سمیم تعیین شده بارگذاری** شود.
- ۸-۱- لازم است **محلی در سمیم مرکز آموزش** به نام «**تجربه‌های سمیمی**» پیش‌بینی شود.

فرهنگ‌سازی

۱- هر برنامه‌ی جدید برای پیاده شدن در سازمان ناگزیر از فرهنگ‌سازی گسترده است که می‌تواند شامل ایجاد ادبیات و نگرش مشترک و فراهم کردن آموزش و مهارت‌های مورد نیاز باشد. به این ترتیب می‌توان امید داشت که با مساعدت و همراهی تیمی، این حرکت جدید در مجموعه با سرعت و کیفیت بهتری پیاده شود.

۲- لازم است به ابهامات و سؤالات احتمالی مخاطبان مختلف و پاسخ‌دهی به آنها در محتوای ترویجی توجه شود.
سؤالاتی مانند:

- آیا با کاهش ساعات حضوری نباید شهریه‌ی مدارس کاهش یابد؟
- مزیت آفلاین بر کلاس حضوری چیست؟
- آیا در آموزش ترکیبی نقش معلم تضعیف نمی‌شود؟
- اگر از منابع درسی و فیلم‌های معلمان دیگری جز مفید استفاده می‌شود پس برای چه خانواده‌ها فرزندان‌شان را در مدرسه‌ی مفید ثبت نام کنند؟
- ۳- مدیر هر واحد آموزشی به منظور آشناسازی ارکان آموزش مدرسه با سیستم آموزش ترکیبی و نقش افراد در آن، برنامه‌ریزی لازم برای سه گروه مخاطبین مرتبط (اولیا، دانش‌آموزان و همکاران) را به‌طور خلاقانه و جذاب انجام می‌دهد.
- ۴- با توجه به نقش کلیدی شورای سیاست‌گذاری در ساختار تصمیم‌سازی مدارس مفید لازم است ابتدائاً مدیران مدارس نسبت به توجیه و همراه‌سازی کامل اعضای این شورا اقدام نمایند.
- ۵- در مورد فرهنگ‌سازی می‌توان به‌عنوان نمونه از روش‌های زیر استفاده و به صورت مجزا برای هر یک از سه گروه مخاطب تهیه کرد:
 - ا. تهیه‌ی متن و جزوه
 - ب. محتوای چندرسانه‌ای کوتاه
 - ت. استفاد از کارشناسان
 - ث. به اشتراک‌گذاری تجربه‌های موفق خصوصاً همکاران همان مدرسه یا مدارس مفید دیگر
 - ج. مصاحبه با افراد مؤثر مختلف
 - ح. ارسال محتوای ترویجی مختصر مفید در کانال‌های پیام‌رسان مدرسه
 - خ. استفاده از وبسایت مدرسه
- ۶- تهیه‌ی برنامه‌های مشترک در سطح مقطع مانند برگزاری همایش و جشنواره‌ها ...

منابع

- جلسات یادگیری ترکیبی مدیران و ستاد مجتمع آموزشی مفید
- جلسات تخصصی یادگیری ترکیبی
- یادگیری ترکیبی؛ رویکردی نوین در توسعه آموزش و فرآیند یادگیری / یاددهی. ابراهیم صالحی عمران و ضیاءالدین سالاری . فصلنامه راهبردهای آموزش. دوره ۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۱. صفحات ۶۹-۷۵
- یادگیری ترکیبی نجات مدرسه از کرونا؛ از هادی کریمزادگان، خرداد ۹۹

- University Western Sydney, & g.saliba, G. S. (۲۰۱۳). *Fundamentals of Blended Learning*. [https://www.westernsydney.edu.au/data/assets/pdf_file/0004/467095/Fundamentals of Blended Learning.pdf](https://www.westernsydney.edu.au/data/assets/pdf_file/0004/467095/Fundamentals_of_Blended_Learning.pdf)
- Greenberg, B. G. (۲۰۲۰). *Blended Learning: Personalizing Education for Students*. Coursera. <https://www.coursera.org/learn/blending-learning-personalization/home/welcome>
- wikipedia. (۲۰۲۰). *blended learning*. https://en.wikipedia.org/wiki/Blended_learning

واژگان کاربردی در «آموزش ترکیبی»

آموزش ترکیبی: آموزش یک موضوع درسی توسط روش‌های متنوع خصوصاً حضوری و آنلاین + روش آفلاین.

آموزش تعاملی: آموزش در فرآیند رفت و برگشتی بین یادگیرنده و منبع آموزش.

آموزش تلفیقی: آموزش چند موضوع متفاوت درسی در یک فعالیت یا برنامه‌ی درسی.

آموزش یا کلاس معکوس: روشی که در آن دانش‌آموز درس را بیرون از کلاس با مواد درسی که معلم در اختیارش قرار داده به صورت

خودآموز یاد می‌گیرد و برای به‌کارگیری، تمرین و رفع اشکال به کلاس درس می‌آید.

آموزش مستقیم: آموزش به روش انتقال مستقیم محتوای درسی یا یک‌طرفه از سوی منبع آموزش به یادگیرنده.